

Antropología de la religió: els Ritus

Autor: Bellver Garcia, Anna (Licenciada en Filologia Inglesa, Profesora de inglés en Educación Secundaria y Bachillerato).

Público: Grado de Humanidades. **Materia:** Antropología de la religión. **Idioma:** Catalán.

Título: Antropología de la religió: els Ritus.

Resumen

Els rituals formen el conjunt de pràctiques concretes, conegudes per tots els membres d'un grup determinat, i la seva finalitat és la d'augmentar la cohesió social, reafirmant la seva ideologia i les seves creences. Cal destacar que no tots els ritus són de caire religiós, sinó que són necessaris per a la consolidació de la societat, tal és el cas dels rituals de pas, els quals mostren el traspàs dels diferents estadis de la vida de l'home: naixement, maduresa i mort. També és el cas dels ritus iniciàtics on l'individu reconeix la pertinença a un grup social concret.

Palabras clave: antropologia, religió, ritus.

Title: Anthropology of Religion: The Rites.

Abstract

The rites are specific experiences, known by all the members of a determined group, and its purpose is to increase the social cohesion, reaffirming its ideology and its beliefs. However, not all the rites are religious, but necessary to consolidate the society, as for example, the rites of passage, which show the pass throughout different stages of human life: Birth, Maturity and Death. It also happens with the initiation rites where the individual may recognise the sense of belonging to a determined social group.

Keywords: Anthropology, religion, sociology, Durkheim, Arunta people.

Recibido 2017-03-01; Aceptado 2017-03-07; Publicado 2017-04-25; Código PD: 082006

Els rituals formen el conjunt de pràctiques concretes, conegudes per tots els membres d'un grup determinat, i la seva finalitat és la d'augmentar la cohesió social, reafirmant la seva ideologia i les seves creences. Cal destacar que no tots els ritus són de caire religiós, sinó que són necessaris per a la consolidació de la societat, tal és el cas dels rituals de pas, els quals mostren el traspàs dels diferents estadis de la vida de l'home: naixement, maduresa i mort. També és el cas dels ritus iniciàtics on l'individu reconeix la pertinença a un grup social concret.

Durkheim distingeix entre ritus negatius i positius, ambdós interrelacionats entre si, ja que l'existència d'un implica l'existència de l'altre. El culte negatiu fa referència a aquells rituals que es limiten a delimitar la frontera entre allò profà i allò sagrat, a prohibir certs modes de relació entre les dues categories, als tabús, o tal i com Durkheim anomena, interdiccions. Existeixen interdiccions màgiques i religioses. La primera diferència entre els dos tipus d'interdiccions la trobem en les sancions que s'apliquen. El càstig que es pateix després de violar una interdicció religiosa és el desordre material i la censura pública per haver comés sacrilegi. Hi ha un càstig moral, mentre que la desobediència a una interdicció màgica no implica ni pecat ni indignació en l'individu, només conseqüències materials. Mentre l'interdicció religiós es basa en el respecte a allò sagrat i implica imperatius categòrics, el màgic es basa en allò profà, material, i en imperatius pràctics com prohibicions higièniques i mèdiques. El culte negatiu està format per interdiccions religioses, les qual podem distingir entre interdiccions de contacte com amb els morts, certs aliments, la comunicació verbal (llengua sagrada). Les interdiccions religioses i els rituals negatius vetllen perquè el món sagrat i el profà romanguin separats. La vida religiosa i la profana no s'han de barrejar, només els cultes privats poden compaginar-se amb la vida profana, quotidiana. Aquestes prohibicions i abstencions tenen un efecte contrari a l'individu, ja que enforteix i estimula la religiositat dels fidels. El creient que es sotmet a les interdiccions religioses es desvincula del món profà per apropar-se més al sagrat. Els ritus negatius actuen aquí com a purificadors i santificadors. El mateix succeeix amb els ritus positius com les iniciacions per entrar a l'esfera d'allò sagrat (uncions, benediccions, etc.). Quan el culte negatiu es contempla al màxim estem davant l'ascetisme, l'asceta es separa del món profà mitjançant abstinències, privacions i sofriment, símbol al mateix temps de santificació, de domini sobre el món natural, profà.

Pel que fa a les prohibicions i restriccions, Radcliffe-Brown ens parla del terme "tabú" (dintre l'esfera del sagrat) i "noa" (profà, dessacralització). El trànsit entre tabú i noa es pot fer mitjançant ritus de purificació. L'autor relaciona les prohibicions rituals i el concepte de "valor ritual", el qual tenen per característica aquelles coses tabú, prohibides, sagrades. També distingeix entre valor ritual i valor social, el qual és el conjunt de valors, interessos i normes de conducta

que adopta un grup o una societat determinada i funciona com a element cohesionador de dita societat. Molts valors social també són de caràcter ritual, ja que els valors rituals també han d'estar consensuats pels membres de dit grup. Els actes rituals impliquen una simbologia que ha de conèixer el grup, i mitjançant el seu simbolisme podem entendre el significat del ritual. L'aplicació del ritual de forma satisfactòria contribueix al manteniment de l'ordre social.

Arnold Van Gennep també afirma que la distància entre el món profà i el món sagrat es pot cursar mitjançant una sèrie de rituals especials que implicaran un canvi de situació o estatus social en l'individu. Aquests moments de transició respecten el cicle natural de la vida humana, és a dir, naixement, pubertat, matrimoni (paternitat), edat adulta (classe social determinada) i mort. Cada etapa comportarà un tipus de ritual o cerimònia específica, són els rituals de pas, de transició, els quals comprenen els ritus de separació, els d'agregació i els de marge (o *limen*). Els rituals de separació estan relacionats amb la mort i els funerals, l'individu pateix una separació simbòlica de la resta del grup. Aquesta separació implica una fase d'entremig, un període liminar. Els d'agregació amb el matrimoni i els de marge amb l'embaràs, l'adopció o la iniciació. Aquest autor, al igual que Durkheim diferencia també entre ritus positius i negatius (el tabú, allò prohibit).

Pel que fa a la liminalitat ritual, l'autor Victor V. Turner fa menció als individus liminals, els quals gaudeixen d'una posició inestable, ambigua, no se'ls pot situar, ja que es consideren en la frontera entra dos mons oposats, el sagrat i el profà, allò conegut culturalment i el món simbòlic. Aquests éssers liminals no tenen estatus ni posició social, són indefinits, i només tornaran a la seva nova posició mitjançant el procés que implica el ritual, després del qual l'individu trona a introduir-se dintre el conjunt de la societat però amb una sèrie d'atributs nous que el fan digne de pertànyer a dit grup.

Per poder entendre les relacions socials Turner diferencia els termes "communitas" i el seu contrari "estructura", models diferents d'entendre la interacció humana. L'estructura és el model de societat estructurada, jerarquitzada i diferenciada, mentre que communitas implica l'homogeneïtat, la comunitat sense estructurar, amb una igualtat social sotmesos a l'autoritat dels ancians que controlen i gestionen els rituals. La communitas sorgeix en el període liminar. L'autor també afirma que la vida social implica la interacció d'ambdues communitas estructura, la igualtat i la diferenciació, i el pas d'un estatus inferior a un superior té lloc a un període absent d'estatus, al període liminal, on el poderós passa a la condició de debilitat i el dèbil a la condició del fort. El silenci i l'obediència, inclús la humiliació, també són característiques pròpies d'aquest estat liminal. Aquesta liminalitat la podem trobar exemplificada a les ordres monàstiques i mendicants de les principals religions del món i als moviments milinaristes.

Bibliografía

- DURKHEIM, E., *Las formas elementales de la vida religiosa*, Madrid: Alianza, pp. 461-525 .
- MORRIS, B., *Introducción al estudio antropológico de la religión*, Barcelona: Paidós, 1995, pp. 300-320 .
- RADCLIFFE-BROWN, A. R. , *Estructura y función en la sociedad primitiva*, Barcelona: Ediciones Península, 1996, pp. 153-173
- TURNER, V. , *El proceso ritual. Estructura y antiestructura*, Madrid: Taurus, 1988, pp.101- 136
- VAN GENNEP, A., *Los ritos de paso*, Madrid: Taurus, pp.11-35.